

GEMEENTE W E E R T

Sector	: Ruimte	Openbaar: ☒
Afdeling	: Ruimtelijk Beleid	Niet openbaar: ☐
Zaaknummer(s) ingekomen stuk(ken)	: 046755, 054924, 055772	Kabinet: ☐
Behandelend medewerk(st)er	: Joke Jongeling Tel.: (0495) 575 265	
Portefeuillehouder(s)	: H.W.J. Coolen	Nummer B&W-advies: BW-005773

ONDERWERP

Fatimakerk niet voordragen voor het register van rijksmonumenten.

ADVIES

Geen gehoor geven aan het verzoek van de commissie Cultuurhistorie en De Kring om de Fatimakerk aan te melden bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de betrokkenen hiervan in kennis stellen.

TOELICHTINGRelatie met vorig voorstellen:

Op 13 december 2005 is de Fatimakerk aangewezen als gemeentelijk beschermd monument. Op 1 juli 2008 zijn de gemeentelijk beschermde stads- en dorpsgezichten aangewezen, waarvan de Fatimakerk onderdeel uitmaakt.

Op 16 november 2010 besloot uw college geen gehoor te geven aan het verzoek van het kerkbestuur om de aanwijzing als gemeentelijk monument in te trekken. Wel is naar aanleiding hiervan overleg gestart met het bisdom en dekenaat over de problematiek van leegkomende kerken. Ook zijn op 9 november 2011 moties ingediend over de mogelijkheden van tijdelijk gebruik van de Fatimakerk en herbestemmen van kerkelijk erfgoed in het algemeen. De raad is hierover geïnformeerd bij brief van 15 juni 2012.

Weert, 6 maart 2013	De directeur,	S		B	W	W	W	W
		akkoord						
		bespreken						
		Behandeling uiterlijk in college van 9 april 2013						

09 april 2013

Beslissing d.d.:

Nummer: 4

De secretaris,

Wel voordragen, tenzij de status van rijksmonument meer

beperkingen oplegt voor herbouw dan nu.

Totaal aantal pagina's: 6
Pagina 1

Algemeen:

- Verschillen tussen gemeentelijk en rijksbeschermd monument

Voor de hieronder genoemde verzoeken om de Fatimakerk voor te dragen voor het register van rijksmonumenten is het van belang te weten wat de verschillen zijn. Bij gemeentelijke monumenten is er mogelijk meer beleidsruimte voor het college. Het predicaat rijksmonument geeft meer status bij het verwerven van draagvlak en fondsen. In praktische zin zijn de verschillen niet groot. Deze verschillen liggen op het gebied van:

- a. Bescherming
- b. Vergunning
- c. Subsidie

Ad a. Bescherming

De basis voor bescherming is verschillend. Voor gemeentelijke monumenten is dit de Erfgoedverordening en voor rijksmonumenten de Monumentenwet. In de praktijk gelden dezelfde randvoorwaarden, namelijk dat geen wijziging mogelijk is zonder of in afwijking van een vergunning.

Ad b. Vergunning

Voor verbouwingen en wijzigingen is voor gemeentelijke en rijksmonumenten een omgevingsvergunning nodig. Deze wordt in beide gevallen door dezelfde Monumentenwelstandscommissie beoordeeld en door het college verleend. Bij sloop of functieverandering (herbestemming) is bij rijksmonumenten een advies van de Rijksdienst nodig. Indien wijziging van het bestemmingsplan nodig zou zijn, is de gemeente in beide gevallen het bevoegd gezag.

Ad c. Subsidie

Subsidie wordt verstrekt door de drie overheden: gemeente, provincie en rijk. Gemeentelijke monumenten maken aanspraak op gemeentelijke subsidie; rijksmonumenten op rijksmiddelen. Beide bronnen staan onder druk. De provincie subsidieert momenteel zowel gemeentelijke als rijksmonumenten. De subsidieregeling die het meest actueel is voor de Fatimakerk is de rijkssubsidieregeling voor herbestemming en het wind- en waterdicht maken. Deze geldt voor een heel brede groep van gebouwen: rijksbeschermd, provinciale en gemeentelijke monumenten, en zelfs voor cultuurhistorisch waardevolle gebouwen zonder monumentenstatus. Deze subsidie kan alleen door de eigenaar of door een andere belanghebbende met instemming van de eigenaar worden aangevraagd. Voorwaarde is voorts dat er concrete plannen voor herbestemming zijn. Medewerking van de eigenaar is hiervoor dus cruciaal.

- Advies commissie Cultuurhistorie

Op 19 februari 2013 adviseerde de commissie Cultuurhistorie uw college schriftelijk zowel de Fatimakerk als gebouw als de monumentale wandkunst aan te melden bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Vooropgesteld moet worden dat de monumentale waarde van de Fatimakerk door niemand wordt betwijfeld. De gemeente Weert heeft dit onderstreept door de kerk, inclusief interieur, in 2005 aan te wijzen als gemeentelijk monument. Daarnaast wordt - binnen de mogelijkheden - alles in het werk gesteld om behoud en (her)gebruik van het monument te bewerkstelligen.

Met betrekking tot het aanmelden van monumenten bij de rijksdienst ligt de materie meer complex. Onderstaand wordt dit nader toegelicht.

- Monumenten wederopbouw

De wederopbouw beslaat het tijdvak 1940 – 1965. Aanwijzing van monumenten uit deze periode is om praktische redenen in tweeën verdeeld. Gebouwen van na 1958 kwamen bij aanwijzing van de eerste tranche in 2008 niet in aanmerking voor de monumentenstatus. De Monumentenwet eiste immers dat een pand minstens 50 jaar oud moest zijn. Nu is deze bepaling geschrapt.

In 2010 is de Lichtenberg aangewezen als een van de 100 rijksmonumenten uit de wederopbouwperiode 1940 – 1958. Hieraan is een inventarisatie van de rijksdienst zelf voorafgegaan.

Voor de selectie van potentiële monumenten uit de periode 1959 – 1965 is een andere werkwijze gevolgd. Op 21 februari 2012 verzocht de rijksdienst alle gemeenten suggesties te doen voor deze lijst. In overleg met wethouders Coolen en Kirkels is het gemeentelijke monument IJzerenmanweg 5B (Boostengymzalen) ingezonden als suggestie (zie bijgevoegd dossier).

- Fatimakerk

Uiteraard is de Fatimakerk, als een van onze meest prominente monumenten uit de wederopbouw, in de afweging meegenomen. De conclusie moest echter al snel zijn dat deze kerk niet in aanmerking komt. De kerk is namelijk gebouwd in 1955 en valt daarmee buiten de gevraagde periode. Dat de ramen van Hugo Brouwer in 1959 en zijn mozaïek in 1965 zijn aangebracht, doet daar niets aan af. Bovendien behelst deze inventarisatie alleen gebouwen (met architectonische en cultuurhistorische kwaliteiten) waarvoor de bouwjaren bepalend zijn. Voor de wandkunst geldt een ander regime, zie hieronder het kopje 'Wandkunst'.

- Geen uitbreiding rijkslijst

Met wijziging van de Monumentenwet 1988 per 1 januari 2009 is bepaald dat er alleen nog ambtshalve aanwijzing van monumenten plaatsvindt en niet meer op verzoek van derden. Uitzondering hierop waren tot 1 januari 2012 de verzoeken van bijzondere organisaties voor monumenten, zoals het Cuypersgenootschap, zie ook hieronder. Ook tijdens studiedagen en bij persoonlijke gesprekken met medewerkers van de rijksdienst werd onderstreept dat het beleidsvoornemen is de rijkslijst niet uit te breiden. Uitzonderingen worden alleen gemaakt voor bijzondere vondsten (denk hierbij aan een gaaf middeleeuws huis achter een recente gevel).

De enige uitbreidingen van na 2009 zijn de 100 monumenten uit de wederopbouwperiodes 1940 – 1958 en 1959 - 1965. Op 18 maart 2013 is de selectie wederopbouw 1959-1965 bekend gemaakt. Deze lijst is in het dossier gevoegd en bevat geen Weerter panden. Wel staan er twee ontwerpen van de in Weert wonende architect Peter Sigmond op. De lijst ligt nu om advies voor bij de Raad voor Cultuur.

- Kerk Nederweert wel voorgedragen

Vorig jaar kwam in de publiciteit dat de Gerardus Majellakerk van Nederweert-Eind is voorgedragen voor de rijkslijst. Deze kerk is eveneens van architect Pierre Weegels en vertoont grote gelijkens met de Fatimakerk. Deze kerk is voorgedragen bij de rijksdienst door het Cuypersgenootschap (niet door de gemeente). Tot 1 januari 2012 bestond voor dergelijke organisaties nog de mogelijkheid panden voor te dragen. Zij hebben gekozen voor enkele belangrijke kerken uit de wederopbouwperiode. Hierbij is ook de Fatimakerk in de overwegingen meegenomen. Vanwege de status als gemeentelijk monument van de Fatimakerk is echter prioriteit gegeven aan nog niet beschermde kerken elders.

- Brief De Kring en artikel in de Limburger van 13-3-2013

Op 12 maart 2013 stuurde De Kring, Vereniging voor Cultuur en Milieubehoud, een brief aan raad en commissie Cultuurhistorie over ditzelfde onderwerp. Vanwege de parallelle problematiek is deze brief bij dit advies betrokken. Naar aanleiding van deze brief schreef Dagblad de Limburger op 13 maart 2013 hierover, zie bijlage.

Met betrekking tot de mogelijkheden van het kerkbestuur tot investeren dient het volgende tot illustratie:

Ruim voor de sluitingstermijn van de regeling Wind- en waterdicht maken (waarvoor ook een aanvraag voor de theatergebouwen van de Lichtenberg is ingediend) is overleg geweest met het kerkbestuur. Dit betrof het initiatief van BOEi (nationale maatschappij tot behoud, ontwikkeling en exploitatie van industrieel erfgoed, die zich nu ook bezig houden met kerken) om een herbestemmingsonderzoek voor de Fatimakerk te laten uitvoeren. De kosten zouden voor 90% door anderen worden gedragen. Hier is geen gebruik van gemaakt.

Uiteraard is het kerkbestuur ook gewezen op het belang van onderhoud en het tenminste wind- en waterdicht maken van het gebouw. Dit zowel om grotere schade en hogere kosten te voorkomen als met het oog op de marktwaarde en verkoopbaarheid van het gebouw.

Argumenten:

- Aanmelding voor rijkslijst

In formele zin is aanmelding van panden voor de rijkslijst bij de rijksdienst niet meer mogelijk. Wel kan de gemeente via een brief de aandacht vestigen op de bijzondere cultuurhistorische waarden van een pand. Gezien de kwaliteiten van de Fatimakerk en de (subsidie)mogelijkheden die de rijksstatus meebrengt is die actie te overwegen. Eventuele afwijzing geeft in elk geval duidelijkheid voor betrokkenen. Het recht van de eigenaar dient te worden meegenomen in deze overweging en voor inmenging in diens belangen moeten zwaarwegende belangen zijn. Het is echter niet strikt noodzakelijk dat de eigenaar instemt met de aanmelding.

- Eigenaar

Primair betrokkene is het kerkbestuur van de Fatimaparochie. Voor het opnemen van een kerkgebouw op een monumentenlijst heeft het kerkbestuur bisschoppelijke goedkeuring nodig. Bij kerkgebouwen die aan de eredienst zijn onttrokken, zoals de Fatimakerk, wordt deze toestemming niet verleend. Daarbij wordt er van uitgegaan dat de mogelijkheden worden beperkt door de rijksmonumentenstatus. De voorzitter van het kerkbestuur geeft tevens aan de zorgplicht die uit de aanwijzing kan voortvloeien niet meer te kunnen invullen. Dit ondanks de mogelijkheden voor subsidie. Deze afweging kan anders zijn voor een eventuele nieuwe eigenaar.

Het kerkbestuur heeft momenteel geen financiële mogelijkheden voor welke actie dan ook. Het wind- en waterdicht maken van de kerk is een even nijpende zaak als het vinden van een herbestemming. In 2009 is op aanvraag van de eigenaar gemeentelijke subsidie toegekend voor dakherstel. Hiervan is geen gebruik gemaakt bij gebrek aan eigen middelen. Afgelopen najaar is overleg geweest met het kerkbestuur over de mogelijkheden voor een herbestemmingsonderzoek. Hierbij werd financiering van 90% van deze kosten in het vooruitzicht gesteld. Het kerkbestuur heeft hiervan geen gebruik gemaakt. Dit is uiteraard de verantwoordelijkheid en bevoegdheid van een eigenaar.

- Overige betrokken partijen

De Vrienden van de Fatimawijk steunen daarentegen elke actie die leidt tot meer aandacht en bescherming voor de Fatimakerk. Ook het Cuypersgenootschap is voorstander van rijksbescherming.

- Publiekrechtelijke aspecten

Het onder de aandacht brengen van de Fatimakerk op zich door de gemeente (of andere partij) bij de Rijksdienst heeft geen gevolgen. Mocht een aanwijzingsprocedure door de rijksdienst volgen, dan is de Monumentenwet van kracht. Deze bepaalt dat bij kerkelijke monumenten pas een beslissing wordt genomen na overleg met de eigenaar. Kerkelijke monumenten zijn onroerende monumenten die 'eigendom zijn van een kerkgenootschap, een zelfstandig onderdeel daarvan, een lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd, of van een ander genootschap op geestelijke grondslag en welke uitsluitend of voor een overwegend deel worden gebruikt voor het gezamenlijk belijden van de godsdienst of levensovertuiging'. Gezien deze definitie kan betwijfeld worden of de Fatimakerk nog een kerkelijk monument is, omdat deze aan de eredienst is onttrokken en er dus geen sprake meer is van gezamenlijk belijden van de godsdienst. Deze afwegingen zijn echter aan de rijksdienst.

- Wandkunst

Via de website van de rijksdienst (www.helpwandkunstopsporen.nl) worden gegevens over monumentale wandkunst uit de wederopbouw verzameld. Op deze website staan in Weert naast de wandkunst van de Lichtenberg ook het mozaïek en de ramen van Hugo Brouwer. Het raam 'Het Zonnewonder te Fatima' van Charles Eijck stond hier nog niet vermeld. Deze gegevens zijn op 6 maart 2013 toegevoegd. Ook andere Weerter projecten worden hiervoor aangemeld.

- Advies

Op grond van de volgende argumenten adviseren wij u geen gehoor te geven aan het advies van de commissie Cultuurhistorie om de Fatimakerk aan te melden bij de rijksdienst:

1. De kans dat de Fatimakerk daadwerkelijk wordt aangewezen als rijksmonument is bijzonder gering omdat deze buiten de nu opengestelde periode valt en omdat buiten deze periode geen uitbreiding van de rijkslijst meer plaatsvindt (en bovendien is de inschrijving gesloten);
2. De kerk is al beschermd als gemeentelijk monument en onderdeel van het gemeentelijke stadsgezicht;
3. De Monumentenwet en Erfgoedverordening hechten grote waarde aan overleg met kerkelijke eigenaren en de eigenaar is tegen aanmelding.

Met betrekking tot de wandkunst is geen aanvullende actie nodig.

De betrokkenen van uw beslissing in kennis te stellen.

Kantttekeningen:

-

JURIDISCHE GEVOLGEN (o.a. FATALE TERMIJNEN/HANDHAVING)

-

FINANCIËLE EN PERSONELE GEVOLGEN

-

COMMUNICATIE/PARTICIPATIE

Voor wie is dit advies van belang?:

- ❖ Organisaties/Instellingen
- ❖ Raadsleden
- ❖ Overigen (bijv. afzender/aanvrager)

Nadere specificatie: bestuur Fatimakerk, bisdom, commissie Cultuurhistorie, Vrienden van de Fatimawijk, Cuypersgenootschap, De Kring

Geadviseerd wordt de volgende communicatie-instrumenten te gebruiken:

- ❖ TILS-lijst
- ❖ Brief

Geadviseerd wordt de volgende participatie-instrumenten te gebruiken:

- ❖ Niet van toepassing

OVERLEG GEVOERD MET

Intern:

Henk Creemers (RB), John van Cauteren (OCSW, team Erfgoed).

Extern:

Kerkbestuur Fatima, commissie Cultuurhistorie, Vrienden van de Fatimawijk, Cuypersgenootschap.

BIJLAGEN

Openbaar:

Dossier wederopbouw 1959-1965

Verslagen commissie Cultuurhistorie van 10-1-2013 en 7-2-2013

Advies commissie Cultuurhistorie d.d. 19-2-2013

Brief De Kring d.d. 12-3-2013

Artikel Dagblad de Limburger d.d. 13-3-2013

Niet-openbaar:
Niet van toepassing